

SIK ENDRE: NINCS FORRADALMI HANGULAT, NEM LESZ ÁLTALÁNOS LÁZADÁS

[TÓTH ÁKOS](#) | 2023.08.16. 08:28

Címkék:

inflációkorruptiómigrációNERpropagandaroma

OLVASÁSI IDŐ KB. 23 PERC

Élnünk kell, és meg kell próbálnunk ezt tisztességesen tenni. Én például jó ideje láthatatlan vagyok a társadalom azon szelete számára, amely csak a kormány üzeneteit kapja, vagyis a kormányközeli világig nem hallatszik el, amit írok, mondok. Ebből a médiából el vagyok távolítva. De egyébként azt mondok és írok, amit akarok, hiszen a saját buborékomon belül szabadon mozoghatok. Az pedig, hogy a buborékomon belül mondom a magamét, önmagában csendesítő hatású. Így válok a kormány hasznos hülyéjévé. Van egy rossz hírem, az, hogy nem csak én. Ön is – mondja a Jelennek Sik Endre szociológus, akivel arról beszélgettünk, hogy miért nincs forradalmi hangulat, miért nem érdekli az embereket Mészáros Lőrinc luxusjachtozása, van-e törésvonal a Fideszben és hogy elmenne-e előadást tartani Tusványosra.

A Tárki, amelynek ön sokáig vezető kutatója volt, 2006-ban mérte először az úgynevezett piréz jelenséget, vagyis azt, hogy egy nem létező népcsoport iránt mekkora ellenszenvvel viseltetik a magyar társadalom. Hogy jutott eszükbe ennek mérése?

Ezt a népcsoportot egy amerikai módszertan alapján találtam „fel”. Ez a módszertan azon a feltételezésen alapszik, hogy az idegenekhez, például a muszlimokhoz, mindenkinek van valamilyen történelem, világnézet, személyes tapasztalatok által befolyásolt viszonya. De egy kitalált népcsoport esetében ilyen hatások nincsenek, vagyis az erre vonatkozó válaszok meglehetősen pontosan jelzik az idegenellenesség bennünk lévő kultúrafüggő általános potenciálját. Valóban, 2006-ban mértük először a pirézekkel szembeni elutasítás mértékét, majd utána többször megismételtük, de onnantól kezdve ez a kitalált népcsoport önálló életre kelt, mert egy ukrain magyar bloggernek nagyon megtetszett, és azt írta róla, hogy ő magát az első piréznek tekinti. Innentől kezdve a fogalom szélesebben elterjedt.

Érdekes dátum a 2006-os, akkoriban ugyanis az idegenellenességnél jóval erőteljesebb volt a cigányellenesség, ami a korszak egyik meghatározó politikai kérdésének bizonyult. Utólag azonban nagyobb hangsúlyt kapott az idegenellenesség.

Magyarországon a cigányellenesség mindig erős volt. Egy az 1990-es évek elején végzett elutasítottság-vizsgálatban ugyan a legelutasítottabbak az úgynevezett deviáns elemek voltak, vagyis a börtöntöltelékek, a homoszexuálisok, a bőrfejúek és a drogosok, de rögtön utánuk a cigányok jöttek, és csak messze lemaradva tőlük minden más nép- és társadalmi csoport. Az idegenellenesség valójában Jugoszlávia szétesése után kezdett fölerősödni, majd 2015 után, amikor erre a Fidesz politikát alapozott. De ekkor már a pirézekre nem is lett volna igazán értelme rákérdezni, mert egyre nőtt azok aránya, akik már tudták, hogy ez egy beugrató kérdés.

Akkor az érzéseire kérdezek: ön szerint hogyan alakult ez a folyamat? 2006-ban a Jobbik a Fidesszel a háttérben nagy erővel alapozott a cigányellenességre, amire Gyurcsány Ferenc akkori kormányfő azzal reagált, hogy meghirdette az Út a munkához programot. Áttevődött-e azóta a hangsúly az idegenellenességre?

Szerintem a cigányellenesség és az idegenellenesség nem egymást váltó jelenségek, inkább azt mondhatjuk, hogy a cigányellenesség mértékét megközelítette az idegenellenesség.

A cigányellenesség még úgy is stabil, hogy a közmunkaprogramon keresztül a cigányság a fennálló hatalom, a NER eddig megingathatatlan bázisának tűnik?

Igen, annak ellenére is stabil. A magyar társadalom polarizált, s ezt az állapotot a Fidesz, nagyon tudatosan alakította ki az általam csak morális pánikgombnak hívott technológiával, aminek segítségével a társadalmat tagolja az általa kiválasztott ügyek mentén. A cél, hogy a Fidesz-hívők ezekről egyformán gondolkodjanak, pontosabban szólva, egyformán ne gondolkodjanak. A cigányságot a Fidesz egyszerűen nem teszi témává, nem ad a cigányságról semmiféle útmutatást, az ösztönökben bízunk. Ez nagyon tudatos folyamat, jól érzik, hogy ha ebbe a témába beélesítenék a morális pánikgombot, azzal nyerhetnek ugyan, de veszíthetnek is szavazókat. Nekik most megvannak a maguk bűnbakjai, amelyek tökéletesen

működnek, Soros, Gyurcsány, a baloldal, az Európai Unió, a migránsok, most nem kell a cigány bűnbak.

Az intenzív menekültellenes kampány a Charlie Hebdo-merénylet után, 2015-ben kezdődött. Azóta úgy néz ki, a Fidesz ezt folyamatosan ott tartja az asztalfiókban, s akkor húzza elő, amikor csak fontosnak érzi.

Semmiféle fiókról nincs itt szó, abszolút tudatosan és folyamatosan fenntartják a menekültellenességet, nyíltan és hangosan csinálják, büszkéek rá, részben erre alapozzák a tevékenységüket, az identitásukat és a nemzetközi politikai aktivitásukat is. Vagyis a menekültellenességet kőkemény ideológiákba ágyazzák. Erre egy rendszer épül, hiszen a NER valójában információs autokrácia, vagyis az információ monopolizálásán alapuló autokrata rendszer. A morális pánikgomb pedig, legyen szó idegenellenességről, Sorosról vagy épp Gyurcsányról, az a technológia, amely ezt az információs hegemoniát fenntartja, működteti és alakítja mind szervezetében, mind tematikájában. A lényeg, hogy a Fidesz-hívőknek ezekről a hívószavakról ugyanaz „ugorjon be”, még hozzá az, hogy veszélyben vagyunk, s csak a kormány tud megmenteni minket. A többiek meg nem érdekesek, mert a lényeg az, hogy a Fidesz által kiépített választási rendszerben az ő támogatásukkal bizonyosan nagy többséghez jussanak.

Ez mesterterv, vagy egymás utáni, sok esetben egymásból adódó lépések következménye?

Abszolút mesterterv, a kezdetektől fogva nagyon tudatos döntés. A Fidesz vezetői ezt büszkén vállalják is, mert szerintük így tudják biztosítani a közjót.

Van egy szellemi kör, amely a folyamatokat ennek megfelelően alakítja?

Azt, hogy pontosan kik és hol csinálják, nem tudom, de bizonyos, hogy megvannak a szervezeti alapjai, benne arculattervezők, spindoktorok, közvéleménykutatók, médiafelület-kezelők, és akkor ezek az eltérő tudások összegződnek valahol a Miniszterelnöki Hivatalban.

De mi van akkor, amikor az élet fölülírja ezeket az elképzeléseket?

Akkor jön az újratervezés.

Mint a gyöngyöspatai cigányok kártérítése esetén, amikor épp úgy érezték, hogy megint itt az ideje előhúzni a cigánykártyát?

Pontosan. Szerintem az a kampány már nagyon előrehaladott volt. Ám ne feledjük a börtönlakók, szintén a Soros hadsereg NGO-i és az EU által a magyarok kárára nyereszkesítő ügyvédek által feltupírozott támadását.

Vagyis ott és akkor mégsem hagyták szunnyadni a cigányellenességet.

De csak az úgynevezett „érdemtelen” romákról lett volna szó, meg a Soros által finanszírozott civilekről, tehát nem általánosságban a cigányságról. Minden elő volt készítve. Igen ám, de jött a vírus, ami el is sodorta az egészet. A másik hasonló eset a 2022-es kampány lett volna, amikor mindent a gyermekvédelmi akármire próbáltak volna alapozni, ami tökéletesen megfelelt volna a morális pánikgomb követelményeinek, mert a gender és a gyerek a morális világ alapja. De jött a háború, és a készen kapott fenyegetésre könnyen és hatékonyan állt át a propaganda szervezet, s így lett a kampányban domináns a „Mi = Béke és Gáz”, „Ők = háború és elszegényedés” narráció. De a gyerekvédelem nemzetközileg jól beágyazott témája (lásd Trump és Putyin) is megmarad a morális pánikgomb későbbi nyomogatásainak stabil eleme.

Tehát van korrekciós képessége a rendszernek. De hogyan fogja kezelni azt, hogy a folyamatosan magas lángon tartott menekültellenesség dacára kénytelenek tömegével külföldi, alacsonyan képzett munkavállalót alkalmazni az ide telepített akkumulátorgyárakban?

Ezek szerintem csak helyi villongások lesznek, amiket a hatalom képes kordában tartani. Lesznek, persze, óhatatlanul lesznek konfliktusok, de a helyi válságok meglehetősen könnyen kezelhetők. A munkásszállók, nevezzük így, nyilván okoznak majd kellemetlenségeket, különösen ott, ahol ez a jelenség korábban nem volt megszokott, de aztán mindenki látja majd, hogy ezek az emberek hülyére dolgozzák magukat,

busszal szállítják őket, tehát egy zárt világban élnek, ahogy az ott lakók is, s csak a lehető legszűkebb felületeken érintkeznek majd a helyiekkel. Ezek a problémák idővel elmúlnak. Csak azt kell elérni, hogy az ilyen ügyekből ne legyen általános lázadás, és nem is lesz.

Ahogy az akkugyárakból sem?

Azokból sem lesz. Előbb-utóbb az lesz a kommunikáció, hogy ezek a gyárak megépültek, mégpedig azoknak az autógyáraknak a kiszolgálására, amelyeket még a szocialista-liberális kormányok csábítottak ide, majd fizetnek adót is. A hatalomnak megvannak azok a technikái, hogy a helyieket lecsillapítsa.

Például úgy, hogy az idegenellenességet mostanában legharsányabban hirdető Mi Hazánk Mozgalom, meglepő módon, mintha egyetlen olyan helyszínen sem tűnt volna föl, ahol a helyiek az ide telepíteni szándékozott idegenek ellen tiltakoznak?

Arra akar kilyukadni, hogy a Mi Hazánkat a Fidesz mozgatja?

Pontosan arra.

Ez valóban föltűnő.

Véleménye szerint az ilyen ellentmondásos helyzetekből az ellenzék hogyan lenne képes profitálni?

Nyilván szükséges volna, hogy helyben legyen valamiféle szervezettsége, láthatósága és aktivitása. A politikai realitás szempontjából érthető, hogy egy hatalomra törő ellenzéki pártnak érdemes mérlegelnie, hogy miben ne támadja a kormányt. Mert például a határkerítés esetleges lebontásával nem értene egyet a magyar társadalom jelentős többsége. A társadalomban ugyanis valóban van, hiszen mindig is volt, egy viszonylag magas szintű idegenellenesség, tehát ebből nehéz volna politikai tőkét kovácsolni. Kispártként viszont ez természetesen helyes és a politikai racionalitást tekintve is lehet jó irány.

De mi volna, ha az ellenzéknek az a szelete, amely nagyobb támogatottságra pályázik, azzal érvelne, hogy van azért sok olyan magyar ember, aki közmunkára kényszerül, de talán alkalmas lenne ennek az elvégzésére is, kiváltképp, ha ehhez megfelelő volna az oktatási rendszer?

Én ezzel teljes mértékben egyetértenék, de ez az érvelés is csak hosszú távon lenne igaz. És nemcsak az oktatási rendszer a kérdés, hanem kellene olyan közlekedési rendszer is, hogy el lehessen jutni a szóban forgó gyárakhoz az ország bármely pontjáról, és kellene helyi és hazai toborzók is. Mondjuk a roma világból olyan szervezők, akik a Kanadába, Angliába, Svédországba vagy Franciaországba történő időleges migrációt hatékonyan szervezték, akiknek van szava a saját világukban. Valahogy oly módon, de persze ösztönzéssel s nem kényszerrel, ahogy az ötvenes évek végén a mezőgazdasági termelőszövetkezetek alakítása során megkeresték a helyi megmondó embereket, azokat a tekintélyeket, akik képesek voltak „besegíteni” a téveszek szervezésébe. De ezt az ellenzék nem tudja megcsinálni, erre csakis a Fidesz lehetne képes, ehhez csak nekik van erőforrásuk.

De az ellenzék követelhetné, alapozhatna erre politikai stratégiát. Még a végén kisélné belőle egy valódi esélyegyenlőségi és felzárkóztatási program.

A gond az, hogy ha el is tekintünk a cigány származás okozta ellenszenv várható hatásairól, ezeknek az embereknek a képzettsége nem feltétlenül elegendő, talán még a képezhetőségük sem, ahogy az egészségi állapotuk is rossz, ráadásul még be is kell tanítani őket valahogy. Ezzel szemben itt vannak a Fülöp-szigetiek, akik az Egyesült Államokban is a sikeres migráció megtestesítői, dolgozni akarnak, nagy áldozatokat hoznak, minden pénzt hazaküldenek, mert oda akarnak visszamenni, és nem érdekli őket, hogy itt lenézik a maguk fajtáját, csak hagyják békén őket. Ezzel nem tudnak versenyezni a borsodi vagy baranyai cigányok.

A cigányellenesség és az idegenellenesség tehát velünk él. Ugyanakkor ez a társadalom valami egészen elképesztő módon szétszakadt. Következik-e ebből valamiféle elitellenesség?

Az információs autokrácia alapelméletében valóban benne van egyfajta elitellenesség, de valóban inkább érdektelenségről beszélnek. Az elmélet szerint a tudatlan és információhiányos képzetlen tömegek a legalkalmasabbak a hatalom megszerzésére és megtartására, a többiek meg legyenek nyugton. Az elit kormánytávoli részének megmarad a maga visszhangkamrája, ott beszélgessen önmagával.

De ez az érdektelenség meddig tartható fenn? A magyar paraszt, igaz, nem túl gyakran, de néha föllázad, olyankor viszont fölégeti a földesúr házát.

Ritkán, de valóban vannak ilyen pillanatok, szóval valóban van ennek egyfajta rizikója, amellyel egy diktatúrában számolnak is. De egy modern autokráciában ennek elejét tudják venni. Nagyon sok szempontból meg tudják győzni az embereket, hogy semmi okuk nincs föllázadni, és ez tartható mindaddig, amíg valóban nincs erre elemi anyagi okuk, vagyis önmagában csak politika okok vagy kizárólag az elvek miatt nem lesz lázadás. Na de persze, ha a netet akarja a hatalom megadóztatni! A földesurak elleni lázadások sem a feudalizmus ellen, hanem az éhezés miatt törtek ki.

Valójában akkor nem hat átütően az a jelenség, hogy miközben hosszú-hosszú hónapokon át 20 százalék fölötti az infláció, addig Mészáros Lőrinc és a családja 27 milliárd forintos luxusjachton tengődik szabadidejében?

Ez nem érdekli az embereket.

És az, hogy a miniszterelnök veje fölvásárolja a fél országot? És hogy a luxusjachtózás és az ország fölvásárlása is az ő, vagyis a mi pénzünkből van?

Sokan azt mondják erre, hogy ügyesek, vagy azt, hogy ez mindig is így volt meg azt, hogy akárkik jönnek is, akkor is ugyanez lenne. Nem érdekli ez az embereket, mert mindenkinek megvan a maga köre és a maga viszonyítási alapja, ami e felett van, például a milliárd, az fölfoghatatlan, vagyis érdektelen az átlagember számára.

Bezzeg Tocsik Márta 800 milliója vagy a képzelt nokiás dobozba dugott pénzek.

Cinikusan szólva, a szocialisták és az SZDSZ akkor még igencsak gyakorlatlanul kommunikáltak, meg elveik is voltak. De mintha lettek volna olyan belső ellentétek is, amelyek miatt az ilyen ügyek jól jöttek egyes frakcióknak. Ilyen lazaságok egy információs autokráciában elképzelhetetlenek.

Vagyis már az sem baj, hogy az emberek semmibe bele nem láthatnak, minden a fejük fölött dől el?

Nem. Én nagyon utálok a magyar lelkialkatról beszélni, de azért vannak bizonyos kulturális sajátosságok, amelyek igenis jellemeznek bizonyos társadalmakat, és a magyarokat, mint egy ilyen sajátos utóparaszti, posztbirodalmi, kelet-közép-európai

népet, érték olyan hosszú távú hatások, amelyek erősen befolyásolják az emberek gondolkodását, és ezekből levezethetők bizonyos reakciók. Ezek egyike, hogy a magyar ember nemcsak elfogadja, hanem kívánatosnak tartja az állami szerepvállalást, elvárja és vágyja az állam gondoskodását, atyai iránymutatását. Az erős „államszeretet” leegyszerűsíti a gondolkodást, és ez az egyszerűsítés jól jön az élet által fölkínált komplex helyzetekben. Az irányításra áhító gondolkodásmódra pedig az információs autokrácia aztán rá tud segíteni. Ettől persze lehet, hogy a hatalmasra duzzadó állami szektor drága, alacsony hatékonyságú, hosszú távon sokat hibázó lesz, de addig, amíg mindez nem válik köztudottá, addig ez nem gond az átlagembernek, s a Fidesz nagyon vigyáz arra, hogy ennek elejét vegye.

Amikor tudható, hogy a kormánynak kiemelt szerepe van az árak elszabadulásában, maga ellen fordította a szövetséges nemzetközi környezetet, krízisben van, akkor ugyanez a helyzet?

Azt, hogy magas az infláció, az emberek egy jó része afféle természeti csapásként kezeli.

...akkor biztos az Isten tehet mindenről.

Hát, ha Isten nem is, de mindenesetre ezt olyan sükséghelyzetként élik meg, ami ugyan rossz, de mivel létrejöttének oka és folyamata nem ismerhető meg, ezért a hatalom hazug, de hihetően hangzó okokat is kitalálhat. Sok éve írtam egy tanulmányt, amelynek az volt a címe, hogy „Itt van a válság, itt van újra, s mély, mint mindig énnekem”. Ennek egyik tétele az volt, hogy az emberek nem könnyen tudnak megkülönböztetni egy csapást a bajtól, egy válságot egy zavartól, s a politikusok is segítik a dolgok átláthatatlanságának fennmaradását azzal, hogy mindenben válságot látnak – amíg nem jutnak hatalomra, amikor, ha válság van, az csak „kintről” jöhet. Ugyanakkor az emberek kialakítják a maguk védekező mechanizmusait, és ebben van rutinjuk is, sokat panaszkodnak persze, de már maga a panaszkodás is a feszültség levezetésének egy módja, ami nem zavarja a hatalmat, mert ez lecsendesíti az embereket.

Ezek az önvédelmi reflexek nem változtak? A kilencvenes évek elejének inflációs válsága az ön akkori tanulmánya szerint előhozta a saját fogyasztás visszafogását, az emberek ráálltak a túlórára, másodállásokat vállaltak. Ugyanez történik most is?

Nem hiszem, hogy lényegesen változott volna a helyzet. A háztartások és az őket összefűző kapcsolatrendszer által alkotott világ, ha mást nem is, de alkalmazkodni nagyon tud, ami a túléléshez elég lehet. Persze, küldenek jelzéseket a „felépítmény” felé, amire a politikának időben és jól kell reagálnia. Énszerintem a politika most időben és a társadalom egy jelentős része szerint elfogadhatóan reagált, vagyis nincs forradalmi állapot, a politika mindenféle módon próbálja a válságot időben széthúzni és szétteríteni a társadalmi csoportok között, mondhatnám azt is, hogy ügyeskedik.

De az árakat mindenki megérzi.

A kormány közgazdászai nagyon jól ismerik az úgynevezett Engel-törvényt, vagyis azt, hogy minél alacsonyabb a jövedelme egy családnak, annál nagyobb az élelmiszerkiadás aránya. Mindenekelőtt enni kell és kifizetni azokat a számlákat, amik a létezés elemi feltételei. Minden más csak ez után jön. Vagyis egy eladósodott kormánynak a politikai status quo megőrzése érdekében elég az elemi szint biztosítására koncentrálnia. Az Orbán-kormány a választás előtt a politikai nyereség érdekében nagyon sok pénzt kiszórt. Most pedig abszolút tudatosan elinflálja a jövedelmeket és a rettenetesen magas fogyasztási adón keresztül megpróbálja visszanyerni az akkor kiszórt pénzeket. Ez persze rettenetesen igazságtalan, mert az ÁFA mindenkinek azonos mértékű, vagyis az Engel-törvény értelmében leginkább a legszegényebbeket sújtja, de ezt megteheti a kabinet, mert az átlagemberek nem tudnak mást tenni, mint harminc éve is tettek: lefaragni a kiadásokat, eladni, amijük még van, kölcsönt vagy segítséget kérni, s ha módjuk van, többet dolgozni. Láthatóan mindebből nem jön létre politikai tőke a kormánytávoli politika számára.

Vagyis a jelenlegi körülmények között a kormányzati krízisből nem következik a politikai krízis.

Nem, nem következik.

És mikor következne?

Csak az infláció miatt nem lesz ilyen állapot. Ahogy nem lesz Mészáros és Tiborcz miatt sem. Ezek a jelenségek ugyan rossz szájízt okoznak, panaszkodni fognak miatta azok, akikhez elér a hírük, de aztán nem törődnek vele, mert inkább a maguk életével foglalkoznak, van azzal épp elég dolguk. Nagyban segíti a kormányt az is, hogy nem feltétlenül az épp meglévő fogyasztási korlátok alakítják az emberek attitűdjeit, hanem sokkal inkább a várakozásaik. És a várakozásokat egy információs monopóliummal rendelkező hatalom, a valóságos folyamatoktól függetlenül is, hatékonyan tudja oly módon befolyásolni, hogy „most ugyan rossz, de ennek mindjárt vége”, illetve a legkisebb, az átlagember számára érzékelhetetlen javulás esetén mondhatja, hogy „igen, tudjuk, most rossz, de látszik már a fény az alagút végén”. Azt már nem teszik hozzá, hogy az esetleg a szembejövő vonat fénye.

Vagyis jöhet krízis, jöhet válság, ha lesz bűnbak és kellően ügyes, akkor a kormány ki tud csúszni mindenből?

Azért ezt így nem állítom, de tény, hogy a Fideszt szerintem 2014 óta nem tudják a kormánytávoli politikai erők megbuktatni, csak maga képes megbuktatni önmagát. Csak belülről tud roncsolódni, mert rajta kívül nincs más a pályán. És itt a „Nagy Hacsak”: hacsak valamilyen előre nem látható történés be nem következik.

Az egykori pártállamban azért nagyon világosan elkülöníthető irányzatok voltak. Ma ön lát ilyeneket a Fideszben?

Nem, nem látok. Általában nagyon óvakodok attól, hogy mindent Orbán Viktor személyiségére vezessek vissza, de ezt kifejezetten az ő személyes képességeinek tulajdonítom. Egyfelől, nagyon vigyáz arra, hogy a kasszakulcs nála legyen. Másfelől, szereti, ha a hozzá hű tehetséges emberek előállnak a jó ötletekkel, amelyekből tud szemezgetni a saját szempontrendszer szerint, de ezeket a személyiségeket nem hagyja nagyra nőni. Ugyanakkor senkit nem hagy az út szélén sem, vagyis nagyon vigyáz arra, hogy ne legyen belső ellenzéke, hogy egymással ne is szövetkezessenek ellene, vigyáz arra, hogy ne legyen más irány azon kívül, amit ő mutat.

Ebből viszont az következik, hogy belső törésvonal sincs.

Olykor-olykor lehet ilyenről hallani, de ezek nem komoly dolgok. Ma senki nem fordulhat ellene.

Vagyis annak, aki nem a NER-ben képzei az életét, el kell fogadnia, hogy megváltozhatatlanul ez van?

Hát, aki nem megy el, annak jobb híján egyet kell érteni a Megáll az idő üzenetével: „Jó, hát akkor itt fogunk élni”.

És az ilyen ember hogyan rendezze be az életét?

Nincsenek általános tanácsaim. Élnünk kell, és meg kell próbálnunk ezt tisztességesen tenni. Én például jó ideje láthatatlan vagyok a társadalom azon szelete számára, amely csak a kormány üzeneteit kapja, vagyis a kormányközeli világig nem hallatszik el, amit írok, mondok. Ebből a médiából el vagyok távolítva. De egyébként azt mondok és írok, amit akarok, hiszen a saját buborékomon belül szabadon mozoghatok. Az pedig, hogy a buborékomon belül mondom a magamét, önmagában csendesítő hatású. Így válok a kormány hasznos hülyéjévé. Van egy rossz hírem, az, hogy nem csak én. Ön is.

És mi van akkor, amikor a buborékok érintkezni kezdenek, és a nagyobbik föloldaná magában a másikat? Például amikor a kisebbiket Tuszányosra hívják. Ön elmenne?

Nem, Tuszányosra legfeljebb zenét hallgatni mennék el, mert az ottani politikai tevékenység csupán propagandacélokat szolgál. Megmondom őszintén, az első Orbán-kormány kokárdaakciója olyan fölháborodást keltett bennem, olyan szintű erkölcstelenségnek tartottam, hogy azt hittem, sosem fogom megbocsátani. Nem is bocsátottam meg, mégis, ha szakmai interjút kérnének tőlem kormányközletről, akkor magától értetődően adnék, bár az is igaz, hogy szinte lehetetlennek tartom, hogy bárki is megkeressen, ahhoz azért túl jól ismernek. Másfelől, olyan témákban kutatok, amelyekben a kormánynak megvannak a saját kutatóintézetei, de mivel ez a kormányzat előbb dönt, aztán kér tanácsot, s ezeknek a kutatóintézményeknek az

eredményeit is leginkább a döntések utólagos legitimálására használja csupán, miért lenne akkor vajon kíváncsi az én eredményeimre.

Fotó: Simon Márk